

Az Amnesty International Magyarország és a Magyar Helsinki Bizottság értékelése az igazságügyi törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvényről

2025. július 23.

Összefoglaló

Az Országgyűlés 2025. június 11-én fogadta el az igazságügyi törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvényt (a továbbiakban: Törvény), amely 28 törvény módosítását felölelő igazságügyi reformot valósít meg. A társadalmi egyeztetésre bocsátott törvénytervezetet (a továbbiakban: Tervezet) az Amnesty International Magyarország és a Magyar Helsinki Bizottság (a továbbiakban: véleményező szervezetek) korábban közösen véleményezte (a továbbiakban: Vélemény),¹ felhívva a figyelmet arra is, hogy a Tervezetről való érdemi szakmai és társadalmi konzultációt a jogszabály előkészítői nem tették lehetővé.

E jelentésben a véleményező szervezetek értékelik, hogy a Tervezettel kapcsolatban a Véleményben és a bírói szervezetek állásfoglalásaiban megfogalmazott problémákat a jogalkotó megfelelően orvosolta-e. A vizsgálat eredményeként megállapítható, hogy a Véleményben tárgyalt három témakör közül a Tervezethez képest csak egy területen mutat érdemi előrelépést a Törvény.

A bírák nyugdíjkorhatáron túli továbbfoglalkoztatása terén üdvözlendő, hogy automatikus jóváhagyást ír elő az elfogadott jogszabály, így nem a bírósági vezetőkön múlik, hogy egy nyugdíjas kort elért bíró tovább dolgozhat-e, ami a bírói függetlenség és a diszkrimináció-tilalom szempontjából sokkal kedvezőbb megoldás, mint amit a Tervezet eredetileg tartalmazott.

Ugyanakkor az eljárások elhúzódása esetére előírt vagyoni elégtétel intézménye – azon túl, hogy az előterjesztők semmivel nem indokolták a már meglévő, hasonló funkciót betöltő jogintézmény melletti szükségességét – valószínűsíthetően hatalmas adminisztratív és pénzügyi terhekkel jár majd a bírói szervezetrendszerre. Ennélfogva pedig fennáll a veszély, hogy az új rendszer súlyosan akadályozni fogja a jogkeresők ügyeinek hatékony és időszerű elintézését.

A civil szervezetek Véleményében megfogalmazott aggályok fennmaradtak a jogi személyek büntetőjogi felelősségével kapcsolatban is; például a felelősség gondatlan bűncselekményekre való indokoltalan és aránytalan kiterjesztése, vagy a szabályok nem kellő világossága és kiszámíthatósága terén.

¹ Amnesty International Magyarország és Magyar Helsinki Bizottság, *Az Amnesty International Magyarország és a Magyar Helsinki Bizottság véleménye az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvény tervezetről*, 2025. április 25., amnesty.hu/wp-content/uploads/2025/04/Igazsagugyi-torvenycsomag_tarsadalmi-konzultacio_MHB-AI-HU.pdf

1. A szakmai és társadalmi egyeztetéshez fűzött megjegyzések

Az igazságügyi reformról sem a Tervezet, sem az azt követő törvényjavaslat apropóján nem valósult meg érdemi szakmai vagy társadalmi egyeztetés.

A bírának eredetileg mindössze egy-két munkanapot biztosított a jogalkotás előkészítője a 75, indokolással együtt 124 oldalas dokumentumról való véleményeik kialakítására és megküldésére, de a meghosszabított határidő sem volt elégséges a bírói vélemények beszerzéséhez és megfelelő szintetizálásához.² A legtöbb bírót tömörítő Magyar Bírói Egyesület (továbbiakban: a MABIE) kézhez sem kapta a tervezetet.³ A rendkívül rövid határidő ellenére az Országos Bírói Tanács (OBT), a Res Iudicata Egyesület és a MABIE is véleményezte a tervezetet és módosítási javaslatokkal élt. Az OBT a megküldés körülményeiből arra következtetett, a minisztériumi anyag nem kész törvénytervezet, hanem formálódó törvénytervezet-javaslat.⁴ Ezt támasztotta alá az is, hogy az igazságügyi miniszter észrevételeik megtétele után egyeztetésre hívta az OBH képviselőit, valamint az ítélőtáblai és törvényszéki elnököket. Az OBT-t azonban kihagyták az első egyeztetésre meghívottak sorából.⁵ A jogalkotást előkészítő Igazságügyi Minisztérium a törvénytervezetet Nagycsütörtökön (2025. április 17.), egy négynapos hétvégét megelőzően tette közzé. A minisztérium a társadalmi egyeztetésre előírt minimális, 8 napos időtartamot biztosította a társadalmi véleményezésre, amelynek időszakára így csupán 4 munkanap esett.

Egy második, a javaslatcsomag büntetőjogi részével kapcsolatos május 14-i egyeztetésre már az OBT is hivatalos volt,⁶ ám ezen egyeztetés komolyságát megkérdőjelezi, hogy a törvényjavaslatot már 2025. május 13-án éjjel benyújtotta kormányzati előterjesztésként az Országgyűlésnek az igazságügyi miniszter. A MABIE az igazságügyi törvényhozás fekete napjának titulálta a történetet, tiltakozva a bíró kar véleményének semmibevétele ellen.⁷ Az egyesület a korábban közzétett, minisztériumnak elküldött véleményén túl a törvényalkotási eljárás alatt nyilvános észrevételeket is tett,⁸ ám a

² OBT, Az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvénnyel szembeni jogorvoslati kérelem, obt-jud.hu/hu/az-igazsaguigy-targyu-torvenyek-modositasarol-szolo-2025-evi-xlix-torvennyel-szembeni, II.1.2. pont

³ MABIE, *Észrevételek az igazságügyi törvények módosításáról szóló tervezethez*, mabie.hu/hirek/eszrevetelek-az-igazsaguegyi-toervenyekek-modositasarol-szolo-tervezethez

⁴ OBT, Az OBT elnökének tájékoztató levele az Európai Bizottság demokráciáért, igazságszolgáltatásért és jogállamiságért felelős Biztosa részére,

obt-jud.hu/hu/az-obt-elnokenek-tajekoztato-levele-jogallamisagi-eu-biztos-reszere-bevezetendo-vagyoni-elegtetel

⁵ OBT, Az OBT elnökének tájékoztató levele az Európai Bizottság demokráciáért, igazságszolgáltatásért és jogállamiságért felelős Biztosa részére,

obt-jud.hu/hu/az-obt-elnokenek-tajekoztato-levele-jogallamisagi-eu-biztos-reszere-bevezetendo-vagyoni-elegtetel

⁶ OBT, Az OBT elnökének tájékoztató levele az Európai Bizottság demokráciáért, igazságszolgáltatásért és jogállamiságért felelős Biztosa részére,

obt-jud.hu/hu/az-obt-elnokenek-tajekoztato-levele-jogallamisagi-eu-biztos-reszere-bevezetendo-vagyoni-elegtetel

⁷ MABIE, *Május 13., az igazságügyi törvényhozás fekete napja*, mabie.hu/hirek/majus-13-az-igazsaguegyi-toervenyozas-fekete-napja

⁸ MABIE, *Észrevételek – A T/11917. számú Igazságügyi törvényjavaslatra*, mabie.hu/hirek/eszrevetelek-a-t-11917-szamu-igazsaguegyi-toervenyozasra; MABIE, *Észrevételek a T/11917 számú törvényjavaslatra – online tárgyalás közvetítés*, mabie.hu/hirek/eszrevetelek-a-t-11917-szamu-toervenyozasra-online-targyalas-koezvetites

jogalkotó ezeket sem fogadta meg. A harmadik olvasat hetében, a zárószavazást megelőzően utolsóként az OBT hívta fel ismételten a figyelmet a törvényjavaslattal kapcsolatos aggályaira.⁹

A törvényt tehát a bírói vélemények figyelmen kívül hagyásával, érdemi szakmai vagy társadalmi párbeszéd nélkül szavazták meg. Az OBT elnöke június 26-án a törvény egyes rendelkezéseinek megsemmisítését kérve az Alkotmánybírósághoz fordult jogorvoslatért.¹⁰

2. A határidő-túllépés miatti vagyoni elégtétel

A Tervezet a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) új 147/A. §-ának beiktatásával és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény módosításával javasolta szabályozni a polgári és közigazgatási perekben eljáró bíróságok számára törvényben megállapított intézkedési határidő túllépésének következményét. A Tervezet alapján az intézkedési határidő túllépése esetén a bíróságnak a határidő lejártát követő naptól kezdve naponta a – késedelem első napján érvényes – minimálbér 3 százalékának megfelelő mértékű vagyoni elégtételt kellett volna nyújtania a felek részére.

A Vélemény szerint a határidő-túllépés miatti vagyoni elégtétel – nevesített céljával ellentétes módon – akadályozza a jogkeresők ügyeinek hatékony és időszerű elintézését, hiszen a bírák és a bírósági dolgozók érdemi ügyintézése elől vesz el értékes időt. A túlterhelt bíróságok működését nemcsak az elégtétel körüli munka, de az azzal járó anyagi terhek is tovább nehezítenék.

A határidő túllépése kapcsán a Törvény egyedüli pozitív, de közel sem elégséges eltérése a Tervezettől, hogy a 142. § értelmében a vagyoni elégtétel napi összegét a felére, a minimálbér 3%-a helyett annak 1,5%-ára csökkenti. A minimálbér jelenleg 290.800,- Ft, így a vagyoni elégtétel napi összege 4.362 Ft, amely csaknem tizenegyszerese az azonos célú, polgári peres eljárások elhúzódása esetén járó, korábban is létezett vagyoni elégtétel napi összegének.¹¹ A véleményező szervezetek egyetértének az OBT azon megállapításával,¹² hogy az elfogadott,, polgári és közigazgatási perekben egyaránt alkalmazandó¹³ intézmény méltánytalan és diszkriminatív.

⁹ Országos Bírói Tanács, OBT facebook bejegyzés, facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid03RocDTVVP7mBnJchjaqgDLPEv4JHpb3YDVcCNvnBLUnYtsiSf4oL3ehgGaFD6qpl&id=61576766023417&locale=hu_HU

¹⁰ OBT, Az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvénnyel szembeni jogorvoslati kérelem, obt-jud.hu/hu/az-igazsagugyi-targyu-torvenyek-modositasarol-szolo-2025-evi-xlix-torvennyel-szembeni

¹¹ 372/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a polgári peres eljárás elhúzóadásával kapcsolatos vagyoni elégtétel mértékéről és a kifizetendő összeg számításának szabályairól, 1. § (2) bekezdés

¹² Országos Bírói Tanács, Facebook bejegyzés, facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid03RocDTVVP7mBnJchjaqgDLPEv4JHpb3YDVcCNvnBLUnYtsiSf4oL3ehgGaFD6qpl&id=61576766023417&locale=hu_HU

¹³ Tervezet 148. § és Törvény 171. § a) pont. A polgári peres eljárás elhúzóadásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény által bevezetett vagyoni elégtétel kizárólag polgári peres eljárások esetén alkalmazandó, vagyis a határidő-túllépés miatti vagyoni elégtétel az elhúzóadás miatt vagyoni elégtétellel ezen eljárások vonatkozásában kerülhetne átfedésbe.

Mindezek alapján a Véleményben a vagyoni elégtétel kapcsán tett megállapítások továbbra is érvényesek. A véleményező szervezetek különösen aggályosnak találják a határidő-túllépés miatti vagyoni elégtételt többek között azért, mert

- a bíróságok eljárási terheinek fokozása nem gyorsítja, hanem lassítja az eljárásokat;
- a bíróságok helyzete súlyosan megnehezül, ha meglévő költségvetésükből kényszerülnek kigazdálkodni a már most is tapasztalható jelentős munkaerőhiány miatt elkerülhetetlenül felmerülő elégtételi összegeket;
- nincs érv arra nézve, hogy a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény fennálló vagyoni elégtétel mellett az új intézményre miért van szükség;
- nem világos, hogy a „haladéktalan” intézkedési kötelezettség esetén mikortól esik késedelembe a bíróság;
- az objektív felelősségi jelleg miatt nem vehetők figyelembe az eset körülményei, így különösen az, hogy kinek a magatartásának tudható be a késedelem, illetve abból származott-e sérelme az ügyfélnek;
- a szabályozás nincs tekintettel arra, hogy az észszerű időn belüli ügyintézés követelményét sok esetben csak az eljárás egésze vonatkozásában lehet vizsgálni.

3. A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések

A Törvény 5. címe – a Tervezetet követve – szinte teljes egészében újraírja a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvényt (a továbbiakban: Jsztb.). A Vélemény elismerte a Tervezet érdemeit a magasabb fokú eljárási garanciák biztosítása terén, valamint külön üdvözölte az egyezség és a reparáció bevezetését, illetve a jogi személy törvényes továbbműködésének lehetőség szerinti oltalmazását. Felhívta ugyanakkor a figyelmet a szabályozási javaslat több, a jogállamiság szempontjából sérelmes hiányosságára is.

A jogalkotó nem fogadta meg a Vélemény egyetlen, Jsztb.-módosítást illető kritikáját sem. Következésképp az elfogadott Törvény esetében is igaz, hogy:

- bizonytalan helyzetet teremt azzal, hogy a Törvény hatályát kiterjeszti a bűncselekmény elkövetését követően létrejött jogi személyekre, de bármilyen pontosító feltétel vagy iránymutatás nélkül¹⁴ – indokolt lenne annak meghatározása, hogy a bűncselekmény és a bűncselekmény elkövetése után létrejött jogi személy között milyen kapcsolat fennállása esetén alkalmazandó a Jsztb. az érintett jogi személlyel szemben;
- bizonytalan helyzetet teremt azzal is, hogy pontosabb meghatározás nélkül, minden esetben a jogi személy vezetőjének tekinti azt is, aki csak bűncselekmény elkövetését követően vált azzá;¹⁵

¹⁴ Törvény 17. § (3) bekezdés, Jsztb. 1. § (3) bekezdés

¹⁵ Törvény 18. §, Jsztb. 2. § (2) bekezdés

- a jogi személy gondatlan bűncselekményekre is kiterjedő szankcionálhatóságának megteremtésével a törvény hatályát nehezen előrelátható élethelyzetekre is kiterjeszti;¹⁶
- a tisztességes eljárás követelményének sérelmével fenyeget, hogy a jogszabály nem határozza meg pontosan, milyen esetekben, milyen eljárási garanciákkal lehet intézkedést alkalmazni nyomozás nélkül;¹⁷
- felveti a védelemhez való jog sérelmét azzal, hogy a jogi személy törvényes képviselője kihallgatásának nem feltétele a jogi személy védőjének jelenléte.¹⁸

4. A bírák továbbfoglalkoztatása

Az Alaptörvény tizennegyedik módosítása értelmében a bírói szolgálati jogviszony sarkalatos törvényben meghatározott esetben a bíró hetvenedik életévének betöltéséig állhat fenn.¹⁹ A Tervezet 63. §-a az általános nyugdíjkorhatár elérését követő bírói továbbfoglalkoztatás szabályrendszerét a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) új alcímében (13/A.) kívánta rögzíteni.

A Vélemény rámutatott, hogy a Tervezet továbbfoglalkoztatásra vonatkozó érdemi feltételei és eljárási szabályai sem nyújtanak elégséges védelmet a bírakat érő lehetséges beavatkozási és nyomásgyakorlási kísérletekkel szemben. A továbbfoglalkoztatási kérelmek elbírálása szubjektív és diszkrecionális megfontolásokon alapulhatott volna, az ezek alapján elutasított bírónak pedig nem lett volna minden esetben biztosítva a bíróság előtti érdemi jogorvoslat lehetősége. Mindez a bírói függetlenség elvének sérelmét eredményezhette volna, ami az Európai Unió jogrendjébe és az Alaptörvénybe ütközik.

A Törvény 69. §-a kiküszöbölte a Tervezet által alkalmazni javasolt megoldás fenti veszélyeit. A véleményező szervezetek üdvözlik, hogy

- a továbbfoglalkoztatáshoz nem lesz szükség rendkívüli pályaalkalmassági vizsgálatra és a soron kívüli értékelésre;
- az érdemi elbírálás keretében mérlegelést lehetővé tevő engedélyezést automatikus, érdemi vizsgálat nélküli jóváhagyás váltotta fel;
- a Törvény 71. §-ában foglalt átmeneti rendelkezés a nyugdíjkorhatárt 2026 és 2027 között betöltő bírák számára is biztosítja a továbbfoglalkoztatás lehetőségét.

A véleményező szervezetek felhívják ugyanakkor a figyelmet arra, hogy a Bjt. leendő 25/B. § (3) bekezdésében a jogalkotó a bíróságon kívül beosztott bíró munkáltatói jogainak gyakorlója esetében nem jóváhagyást, hanem – a Tervezet elbírálási eljárása esetében használt – „engedélyezést” említ. A

¹⁶ Törvény 18. §, Jszbt. 2. §

¹⁷ Törvény 40. §, Jszbt. 26/A. §

¹⁸ Törvény 30. §, Jszbt. 12. § (8) bekezdés

¹⁹ Magyarország Alaptörvényének tizennegyedik módosítása, 4. cikk

terminológiai következetlenség²⁰ olyan félreértésre adhat okot, miszerint az OBH és a Kúria elnökétől eltérően az érintett szervhez beosztott bíró munkáltatói jogainak gyakorlója a kérelem érdemi vizsgálatára is jogosult lenne.

²⁰ A Törvény 69. §-a a Bjt. 25/E. §-ában az érdemi elbírálás nélküli döntésre a jóváhagyás kifejezést használja, összhangban a 66. §-a által bevezetett, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvénybe írt hatásköri szabályokkal.